

REGERINGEN

Regeringsbeslut 17

2004-12-09

M2003/1912/Mk

Miljödepartementet

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 GÖTEBORG

Åtgärdsprogram avseende miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid i Göteborgsregionen

1 bilaga

Regeringens beslut

Regeringen fastställer i detta åtgärdsprogram att de åtgärder som framgår av bilagan behöver vidtas för att bidra till att miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid (NO₂) skall kunna uppfyllas i Göteborgsregionen. Åtgärderna behöver vara genomförda senast den 31 december 2005.

En åtgärd som anges i detta åtgärdsprogram kan begränsas eller ersättas om detta kan ske utan att miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid överskrids i Göteborgsregionen efter den 31 december 2005. Varje sådan förändring skall rapporteras till Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Regeringen uppdrar åt Länsstyrelsen i Västra Götalands län att upprätta förslag till kompletterande åtgärdsprogram för att miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid skall kunna uppfyllas i Göteborgsregionen. Förslaget skall vara klart senast den 31 december 2005. Länsstyrelsen skall efter genomfört samråd fastställa det kompletterande åtgärdsprogrammet. Om länsstyrelsen och en annan statlig myndighet i samband med samrådet inte kan enas om åtgärd som myndigheten föreslås vidta, skall regeringen ges möjlighet att pröva förslaget i denna del innan åtgärdsprogrammet fastställs.

Bakgrund

Miljö kvalitetsnormer infördes genom miljöbalken för att uttrycka den lägsta godtagbara miljö kvaliteten i och på olika områden. Syftet med normerna är att utifrån befintlig kunskap skydda människors hälsa och miljö. De övergripande bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer finns i 5 kap. miljöbalken, medan mer detaljerade regler finns i förordningar och föreskrifter. Vad gäller kvävedioxid så preciseras miljö kvali-

tetsnormen i förordningen (2001:527) om miljö kvalitetsnormer för utomhusluft. Den aktuella normen anges som värden som inte får överskridas under vissa tidsperioder. Bestämmelser för luftkvalitet finns i direktivet (1999/30/EG) om gränsvärden för svaveldioxid, kvävedioxid och kväveoxider, partiklar och bly i luften.

I 5 kap. miljöbalken finns också bestämmelser om åtgärdsprogram. Ett sådant program skall tas fram så snart det visar sig att en miljö kvalitetsnorm inte uppfylls och innehålla de åtgärder som behöver vidtas för att normen skall kunna uppfyllas. Åtgärdsprogrammen skall fastställas av regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer. Programmen riktar sig till myndigheter och kommuner och dessa är skyldiga att inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt ett sådant. Några nya befogenheter följer inte av ett åtgärdsprogram utan åtgärdena skall genomföras med de verktyg som myndigheter och kommuner har till sitt förfogande.

Miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid

Enligt 4 § förordningen (2001:527) om miljö kvalitetsnormer för utomhusluft får kvävedioxid efter den 31 december 2005 inte förekomma i utomhusluft med mer än

1. i genomsnitt 90 mikrogram per kubikmeter luft under en timme, (detta värde får överskridas 175 gånger per kalenderår förutsatt att föroreningsnivån aldrig överskrider 200 mikrogram per kubikmeter luft under en timme mer än 18 gånger per kalenderår)
2. i genomsnitt 60 mikrogram per kubikmeter luft under ett dygn, (detta värde får överskridas sju gånger per kalenderår) och
3. i genomsnitt 40 mikrogram per kubikmeter luft under ett kalenderår.

Ärendet

Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Göteborgs kommun, Göteborgsregionens kommunalförbund, Västra Götalandsregionen och Vägverket Region Väst anhöll hos regeringen om att få i uppdrag att upprätta ett åtgärdsprogram för att uppfylla miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid i Göteborgsregionen. Den 15 november 2001 beslutade regeringen att ge länsstyrelsen i uppdrag att ta fram ett förslag till ett sådant åtgärdsprogram. I uppdraget angavs att länsstyrelsen skulle samråda med Göteborgsregionens kommunalförbund, Göteborgs kommun och Västra Götalandsregionen samt med berörda centrala och regionala myndigheter, t.ex. Vägverket, Banverket, Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket och Boverket. Uppdraget angav att programmet skulle innehålla beräkningar av de kostnader som åtgärdena medför samt förslag om vem som skall ansvara för genomförandet av olika åtgärder och bära kostnaderna för dessa.

Förslaget till åtgärdsprogram från Länsstyrelsen i Västra Götalands län inkom till regeringen den 16 juni 2003. Förslaget remitterades mellan den 8 juli och den 15 oktober 2003.

Skälen för regeringens beslut

Olika utredningar har visat att miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid kommer att överskridas i de centrala delarna av Göteborgsregionen, i första hand längs de stora lederna och vid tunnelmynningar, om inga åtgärder vidtas. Länsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram inriktas i huvudsak på att bygga ut kollektivtrafiken, begränsa biltrafikens tillväxt och dra nytta av teknikutvecklingen.

Konsekvenserna från hälsosynpunkt av minskade halter av kvävedioxid är mycket viktiga. Den ökade dödligheten i cancersjukdomar uppskattas i Sverige totalt till flera hundra fall per år till följd av luftföroreningar. Kväveoxider är exempel på luftföroreningar som orsakar många olika typer av besvär och sjukdomar. Kvävedioxid är bl.a. irriterande på andningsvägarna och kan orsaka luftvägssjukdomar. Kvävedioxid har också i flera studier visat sig värdefull som indikator för trafikrelaterade utsläpp. Exempelvis har åtgärder som lett till en minskning av kvävedioxidhalten kunnat sättas i samband med bättre hälsa hos barn.

Miljöeffekterna av de åtgärder som behöver vidtas har översiktligt redovisats i förslaget till åtgärdsprogram. I förslaget bedöms fyra procent av bilresorna kunna överföras till kollektivtrafiken fram till 2010 genom en kombination av åtgärder avseende biltrafiken och kollektivtrafiken. Det anges att informationskampanjer bedöms komma att minska antalet bilresor med 6–8 procent. Enligt länsstyrelsen framgår av olika utredningar ett tydligt samband mellan tillgången på parkeringsplatser och benägenheten att använda bil till och från arbetet. Åtgärderna för att dämpa trafikökningen i förslaget bedöms till 2006 totalt kunna reducera utsläppen av kväveoxid med ca 25 ton. Dessutom anges att utredningar har visat att framkomlighetsåtgärder är mycket kostnadseffektiva.

Vid valet av vilka åtgärder som är lämpliga att vidta har länsstyrelsen tagit hänsyn till kostnadseffektivitet. De direkta kostnaderna för de åtgärder som regeringen anser behöver vidtas, beräknas vara högst för de åtgärder som syftar till att öka utbudet av och framkomligheten för kollektivtrafiken. De åtgärder som regeringen anser behöver vidtas för att minska utsläppen från den tunga trafiken, såsom geografisk utökning av miljözonen, kan få ekonomiska konsekvenser för företag exempelvis inom åkeribranschen. Enskilda kommer att påverkas av åtgärder som behövs för att minska personbilstrafiken, t.ex. ökade parkeringskostnader. Detta kompenseras dock genom åtgärder som vidtas

för att öka utbudet av infartsparkeringar, åtgärder för att öka framkomligheten för bussar och åtgärder för att öka turtätheten för kollektivtrafiken.

I miljöbalken regleras vad som skall anges i ett åtgärdsprogram. Det framgår där att programmen skall omfatta de åtgärder som myndigheter och kommuner behöver vidta. Flera åtgärder som ingår i länsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram förutsätter nya eller ändrade lagar och förordningar, vilka beslutas av riksdagen eller regeringen. Dessa tas därför inte upp i detta beslut. Regeringen har för avsikt att senare ta ställning till dessa förslag. Under 2005 avser regeringen att lägga fram flera propositioner till riksdagen där olika åtgärder inom trafikområdet kommer att tas upp. Det gäller bl.a. miljömålspropositionen, den transportpolitiska propositionen och en proposition om skrotningssystemet för bilar.

Eftersom kunskapen om och behovet av åtgärder förändras med tiden behöver det finnas möjlighet till viss flexibilitet i valet av åtgärder. Därför kan en åtgärd begränsas eller ersättas om detta kan ske utan att miljökvalitetsnormen överskrids. Varje sådan förändring skall rapporteras till Länsstyrelsen i Västra Götalands län av den som är ansvarig för åtgärden.

Vid bedömning av hur de åtgärder som behöver vidtas skall genomföras bör hänsyn tas till enskilda och allmänna intressen såsom t.ex. övriga miljöeffekter och de transportpolitiska målen. Då vissa åtgärder kan vara anmälningspliktiga inom EG enligt direktiv 1998/34/EG skall i förekommande fall samråd ske med Kammarkollegiet före beslut om enskilda åtgärder.

Vid en samlad bedömning av möjligheten att klara miljökvalitetsnormen för kvävedioxid i Göteborgsregionen kan konstateras en risk för att åtgärderna inte i tillräcklig omfattning ger effekt på halten kvävedioxid så att normen kan klaras till den 31 december 2005. Regeringen uppdrar därför åt Länsstyrelsen i Västra Götalands län att revidera åtgärdsprogrammet och upprätta förslag till kompletterande åtgärdsprogram. Länsstyrelsen skall efter genomfört samråd fastställa det kompletterande åtgärdsprogrammet.

Regeringens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas

Se bilagan.

1. Åtgärder för att öka utbudet av kollektivtrafik i Göteborgsregionen

Exempel på åtgärder som kan vidtas för att öka utbudet av kollektivtrafik är nya busslinjer, förbättring av fasta anläggningar för kollektivtrafiken såsom plattformar för tågtrafiken och att ett ökat antal spår-

vagnar tas i drift. Ansvariga för att åtgärder vidtas är Västra Götalandsregionen och kommunerna i Göteborgsregionen.

2. Åtgärder för att öka framkomligheten för bussar inom Göteborgsregionen

Exempel på åtgärder för att förbättra framkomligheten för bussar är förbättrade signalsystem och särskilda körfält och gator för bussar. Kommunerna i Göteborgsregionen och Vägverket är ansvariga för att åtgärder vidtas.

3. Åtgärder för att förbättra trafikinformationen i Göteborgsregionen

Exempel på åtgärder som kan förbättra trafikinformationen är utbyggnad av Realtids- och störningsinformation samt utveckling av en standard för s.k. smarta reskort. Vägverket, Västra Götalandsregionen och kommunerna i Göteborgsregionen är ansvariga för att åtgärder vidtas.

4. Åtgärder för att informera allmänheten om nyttan av att välja andra färdmedel än bil

Informationskampanjer kan genomföras för att informera allmänheten om nyttan av att välja andra färdmedel än bil. Kommunerna i Göteborgsregionen är ansvariga för att åtgärder vidtas.

5. Åtgärder för att informera större arbetsgivare och affärsidkare om nyttan av att upprätta s.k. gröna resplaner för anställda och kunder

Arbetsgivare kan stimulera sina medarbetare att använda andra transportsätt till arbetet än att åka ensam i bil med s.k. gröna resplaner. Vägverket, Västra Götalandsregionen och kommunerna i Göteborgsregionen är ansvariga för att informationsåtgärder avseende gröna resplaner vidtas.

6. Åtgärder inom parkeringspolitikens område för att motverka en ökning av personbilstrafiken i centrala Göteborg

Exempel på åtgärder som motverkar en ökning av personbilstrafiken är en begränsning av tillgången på besöksparkeringar. Göteborgs kommun är ansvarig för att åtgärder vidtas.

7. Åtgärder för att följa upp tillämpningen av reglerna om förmånsbeskattning av fri parkering som tillhandahålls av arbetsgivaren i Göteborgsregionen

Fri parkering vid arbetsplatsen betraktas som en skattepliktig löneförmån. För enskilda som har förmån av fri bil kan fri parkering vid arbetsplatsen ingå i förmånen. För anställda med egen bil beror skattebedömningen på om bilen används regelmässigt i tjänsten eller inte.

Skatteverket behöver vidta åtgärder för att följa upp tillämpningen av reglerna om förmånsbeskattning av fri parkering som tillhandahålls av arbetsgivaren i Göteborgsregionen.

8. Åtgärder för att öka fyllnadsgraden för distributionsfordon i inre delar av miljözonen i Göteborgs kommun

Samlastning av distributionsfordon kan exempelvis öka tillgängligheten för varuleveranser och motverka köbildning i Göteborgs centrala delar. Göteborgs kommun är ansvarig för att åtgärder vidtas.

9. Åtgärder för att utvidga miljözonen för tung trafik geografiskt i Göteborgs kommun

Göteborgs kommun utreder för närvarande möjligheten att utvidga miljözonen geografiskt för tunga fordon.

10. Åtgärder för att utveckla och tillämpa särskilda miljökrav vid myndigheters och kommuners upphandling av persontransporter i Göteborgsregionen

Exempelvis kan särskilda miljökrav ställas vid upphandling av persontransporter såsom tjänstebilar, taxiresor, färdtjänst och skolskjuts.

Bestämmelser om möjligheten att ställa miljökrav vid offentlig upphandling finns i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling. Det s.k. EKV-verktyget är ett stöd i de konkreta upphandlingsfallen. Riktlinjer för miljöanpassad upphandling utvecklades ursprungligen av delegationen för ekologiskt hållbar upphandling (EKU), men när denna upphörde 2001 övertogs upphandlingsfrågorna av Miljöstyrningsrådet. Myndigheter och kommuner i Göteborgsregionen rör över upphandlingen och det är upp till respektive beställare att skärpa miljökraven vid upphandling.

På regeringens vägnar

Lena Sommestad

Gisela Köthnig

Kopia till

Länsstyrelsen i Stockholms län
Västra Götalandsregionen
Göteborgsregionens kommunalförbund
Svenska kommunförbundet

Göteborgsregionens luftvårdsprogram
Västtrafik
Banverket
Banverket, Västra banregionen
Skatteverket
Vägverket
Vägverket, Region Väst
Miljöstyrningsrådet
Chalmers tekniska högskola
Göteborgs universitet
Fiskeriverket
Länsarbetsnämnden Västra Götalands län
Regeringskansliets utredningsavdelning
Skogsvårdsstyrelsen i Västra Götaland

Kommuner:

Ale
Alingsås
Göteborg
Härryda
Kungsbacka
Kungälv
Lerum
Lilla Edet
Mölndal Partille
Stenungsund
Tjörn
Öckerö